

# Kriminalita mládeže z pohledu možných příčin vzniku, struktury a společenských dopadů



Pomáhat a chránit

## Kriminogenní faktory kraje z demografického hlediska

- nezaměstnanost,
- měnící se struktura ekonomiky s následnými vlivy na ekologii, sídelní a sociální strukturu,
- příhraniční poloha s Polskem,
- koncentrace obyvatelstva ve větších sídelních aglomeracích,
- existence uprchlického tábora v Kostelci nad Orlicí, letiště v Pardubicích,
- železniční koridor



Pomáhat a chránit

## Objektivně působící vlivy

- dlouhodobé nedostatky v legislativě,
- vysoký stupeň latence,
- rostoucí organizovanost, připravenost a kvalifikovanost trestné činnosti,
- snadný a obtížně kontrolovatelný odbyt odcizených věcí,
- specifická, rychle rostoucí problematika hypermarketů,
- velký počet nestřežených parkovišť a odstavných ploch pro automobily



Pomáhat a chránit

# Subjektivně působící vlivy

- nízké právní vědomí občanů,
- absence morálních hodnot, deformace životních cílů a hodnot,
- rostoucí samoučelná brutalita,
- neodpovídající výchova v rodině,
- nedostatečný přístup občanů k ochraně vlastního majetku,
- lhostejnost a nevšímavost občanů.



Pomáhat a chránit

# Specifika trestné činnosti mládeže

- výběr předmětu útoku je jiný než u dospělých,
- TČ je častěji páchána ve spolupachatelství,
- neúměrná tvrdost, devastace, ničení předmětů,
- značný vliv alkoholu a jiných omamných látek,
- převažuje emotivní jednání nad rozumovým,
- při opakované tr. činnosti lze najít shodné znaky z předchozí trestné činnosti,
- odcizovány jsou věci, které se pachatelům líbí,
- hierarchický systém při dělbě „kořisti“ ve skupině.



Pomáhat a chránit

# Typické znaky dětského pachatele

- pocit beztrestnosti, přesvědčení, že právo patří až do světa dospělých
- Cynický a odmítavý postoj k následkům, kterým je vystavena oběť, k existenci vlastních výčitek svědomí a soucitu s poškozeným.
- Přesvědčení, že postižená osoba si vlastně takové jednání zavinila sama .
- O vlastním kriminálním skutku vyprávějí často bez zábran.



Pomáhat a chránit

## Některé z příčin delikventního jednání dětí a mládeže

- disfunkční rodina,
- změna opatrovnických vztahů v dětství
- a dospívání,
- problémy související se školní docházkou,
- ztráta pozitivních vzorů,
- vliv party a okolí,
- poruchy chování a nezvládnutelnost,
- drogová a alkoholová závislost a extremistické postoje,
- nízké právní vědomí, vědomí beztrestnosti.



Pomáhat a chránit

# Vývojový trend kriminality mládeže posledních deseti let

- velmi vysoký podíl dětí mezi delikventy mladšími 18 let,
- zvyšující se podíl dívek mezi pachateli,
- vysoký počet dětí páchajících násilnou TČ,
- vysoký podíl dětí, které se dopustily více než jednoho deliktu,
- poměrně vysoké procento nezletilců mezi recidivujícími pachateli.



Pomáhat a chránit



# Některé z aspektů právní úpravy odpovědnosti mládeže

## Motto

*„Co nejméně trestati, co nejvíce vychovávatí a je-li nutné  
trestati, pak i trestem vychovávatí a polepšovati“.*



Pomáhat a chránit

# Výběr z historických norem, které upravovaly práci s rizikovou mládeží

- Zákon o trestním soudnictví nad mládeží (1931)  
(stal se výchozí předlohou při koncipování současného speciálního zákona o mládeži)
- Zákon o ochraně dětí před nevhodnými zábavami (1922)
- Zákon o právu rodinném (1949)
- Zákon o sociálně právní ochraně dětí (1952)
- Trestní zákoník (2009) a Trestní řád (1960)
- Školský zákon (1953)



Pomáhat a chránit

# Výběr současných právních norem z oblasti práce s mládeží

- Občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb.
- Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.
- Zákon o výkonu vazby č. 293/1993 Sb.
- Zákon o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.
- Zákon o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb.
- Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních č. 109/2002 Sb.
- Úmluva o právech dítěte z roku 1991



Pomáhat a chránit

# Právní normy upravující postup policie

- Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.
- Trestní řád č. 141/1961 Sb.
- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.
- ZPPP č. 167 /2010 o činnosti na úseku mládeže



Pomáhat a chránit

## Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.

Vše nasvědčuje tomu, že předchozí způsob trestně právní reakce na delikvenci mládeže nevede k dostatečně pozitivním výsledkům, zejména z hlediska recidivy mladistvých a jejich další kriminální kariéře v kategorii dospělých.

Nelze vyloučit, že na nepříznivém vývoji v této oblasti má nezanedbatelný podíl nedostatečné a v celoevropském měřítku již překonaná trestně právní politika.



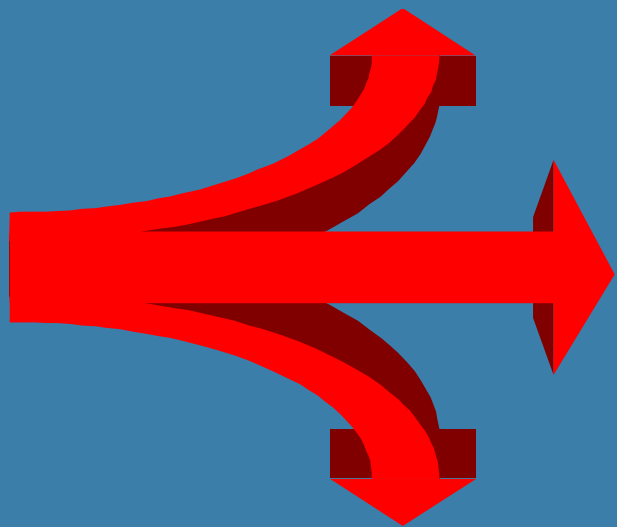
Pomáhat a chránit

# Základní východiska při koncipování zákona o mládeži

- Nutnost rozlišit trestní odpovědnost mladistvého od trestní odpovědnosti dospělého
- Speciální úprava zákona mající přednost před obecnou právní úpravou.
- Důraz je kladen na vývojový aspekt osobnosti mladistvého /možnost ovlivnit vývoj mladistvého/.
- Dospívající pachatel musí vždy nést za své chování následky přiměřené věku a dosaženému stupni vývoje.
- Zdůraznění postavení práv oběti a poškozeného /princip restorativní justice/.
- Rozdělení na dvě věkové kategorie:
  - A) děti do patnácti let.
  - B) mladiství 15 až 18 let.



Pomáhat a chránit



- zákon směřuje zejména do budoucna.
- Klasické trestní právo je zahleděno do minulosti.
- Zákon je postaven zcela jiným způsobem.

**Priorita :**

***Změna způsobu života mladistvého.***

**Cíl :**

***Zabránění dalšího páčání protiprávního***



Pomáhat a chránit

# Terminologie v zákoně

- **provinění**, tj. forma delikvence mladistvých, která koresponduje s trestnými činy dospělých osob
- **čin jinak trestný**, který se vztahuje výhradně na protiprávní jednání dětí mladších 15 let.
- **soud pro mládeže** - zvláštní senát nebo předseda takového senátu nebo samosoudce OS, KS, VS, NS



Pomáhat a chránit



# Základní zásady

1. Zákaz retroaktivity.
2. Zvýraznění úlohy výchovných opatření, podpůrná role represe.
3. Zásada individualizace vzhledem k rozumové a mravní vyspělosti, zákaz diskriminace.
4. Přiměřenost výchovných opatření i represe, individuál přístup, spolupráce s orgány ochrany mládeže, preventivní charakter řízení.
5. Ochrana soukromí, presumpce neviny
6. Zásada rychlosti trestního řízení.
7. Zásada satisfakce a odčinění škodlivého následku poškozeného.
8. Zásada specializace OČTŘ.



Pomáhat a chránit

# Právními následky protiprávní činnosti mladistvých jsou opatření :



Pomáhat a chránit

# Výchovná

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou.



Pomáhat a chránit

# Ochranná

- a) ochranné léčení,
- b) zabránění věci,
- c) ochranná výchova,



Pomáhat a chránit

# Trestní

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitě opatření,
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu /podmíněně odsouzen/,
- h) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- i) odnětí svobody nepodmíněné.



Pomáhat a chránit

# Zvláštní způsoby řízení

*V trestních věcech mladistvých lze použít těchto zvláštních způsobů řízení (tzv. odklonů):*

- a) podmíněného zastavení trestního stíhání
- b) narovnání
- c) odstoupení od trestního stíhání



Pomáhat a chránit

Opatřeními, které může uložit soud pro mládež dětem mladším 15 let a trestně neodpovědným mladistvým a to převážně na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření jsou:

- a) dohled probačního úředníka,
- b) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- c) ochranná výchova.



Pomáhat a chránit

# Institut vazby u mladistvého

- Vazba mladistvého je zcela výjimečným opatřením, o kterém rozhoduje výhradně soud pro mládež.
- Vazební důvody, pro vzetí mladistvého do vazby jsou specifikovány v § 67 trestního řádu,
- mladistvý smí být vzat do vazby pouze tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak



Pomáhat a chránit

## Náhrada vazby :

- zárukou,
- dohledem,
- slibem,
- peněžitou zárukou
- umístěním v péči důvěryhodné osoby



# ZPPP č. 167/2010

## o činnosti na úseku mládeže

- Upravuje postup policie při předcházení, zamezování páchaní a postihu protiprávních činů páchaných mládeží pro účely sociálně právní ochrany dětí.
- **Dítětem ml. 15 let** se rozumí osoba, která v době spáchání činu jinak trestného nedovršila 15 let
- **Mladistvým** se rozumí osoba, která v době spáchání provinění dovršila 15 rok a nedovršila 18 let
- **Mládeží** se rozumí děti ml. 15 let a mladiství



Pomáhat a chránit

- **Protiprávním činem** se rozumí čin jinak trestný provinění a trestný čin
- **Zákonným zástupcem** se rozumí rodič, nebo jiná fyzická nebo právnická osoba určená soudem, nebo v přípravném tr. řízení státní zástupce



Pomáhat a chránit

# Závadové chování

- Zahálčivý n. nemravný způsob života ( zanedbávání školní docházky, nepracuje, i když nemá dostatečný zdroj obživy, požívá alkohol n. jiné návykové látky, provozuje prostituci, ohrožuje občanské soužití.



Pomáhat a chránit

# Vstup policie do školských zařízení

- Vyžaduje-li to závažnost a neodkladnost předvedení dítěte ml. 15 let – provádí se zpravidla v civilním oděvu a civilním vozidlem.
- Při předvedení ze škol. Zařízení policista vždy zajistí OSPOD a o konání úkonu vyrozumí zákonného zástupce.
- Po úkonu policista vrátí dítě zpět do zařízení v doprovodu OSPOD
- Služební úkon nelze s dítětem ml. 15 let provádět v době od 22:00 do 6:00 s výjimkou neodkladného a neopakovatelného úkonu.



Pomáhat a chránit

# Postup Policie ČR po zadržení dětí pohřešovaných a uprchlých z výchovných zařízení

- ✓ Specialisté se podílí i na pátrání po pohřešovaných dětech a dětech uprchlých ze zařízení. **Postup při jejich vypátrání a předávání upravuje interní akt řízení.**
- ✓ O útěku dětí od zákonných zástupců specialista informuje místně příslušné pracoviště OSPOD.
- ✓ Po vypátrání dětí se při podávání vysvětlení zejména zjišťuje trasa pohybu a místa pobytu po dobu útěku, zda nedošlo k jednání vykazujícím znaky trestného činu nebo přestupku a okolnosti, které k útěku vedly
- ✓ V případě zjištění výchovných závad, které vedly k útěku, specialisté spolupracují s pracovištěm sociálně právní ochrany.
- ✓ Základní potřeby (např. ošacení, strava, lékařské ošetření) zajišťuje ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany útvar Policie ČR, který dítě vypátral, spolupráci lze vyžadovat od zákonného zástupce, nejbližšího zařízení příslušného podle věku dítěte pro záchyt, zdravotnického zařízení apod.



Pomáhat a chránit

# Postup Policie ČR po vypátrání pohřešované osoby ml. 18 let

## Policista :

- vyrozumí zákonného zástupce odpovědného za výchovu
- vyzve zákonného zástupce k převzetí osoby
- nastane-li časová prodleva, předá osobu orgánu soc.právní ochrany (možno podat návrh na předběžné opatření).
- zpracuje „**Zprávu o vrácení vypátraného nezletilce**“.
- předá jej do nejbližšího školského zařízení se zachytným režimem, o čemž vyrozumí zákonného zástupce osoby.



Pomáhat a chránit

# Postup Policie ČR při vypátrání svěřence s nařízenou ústavní výchovou uprchlého ze školského zařízení

## Policista :

- Zpracuje „Zprávu o vrácení vypátraného nezletilce“.
- Vyzve školské zařízení, z něhož svěřenec uprchl, k jeho převzetí.
- Odmítne-li svěřence školské zařízení **v přiměřené době převzít**, předá jej do nejbližšího školského zařízení se záchytným režimem.
- nezletilý cizinec se předá orgánu soc. právní ochrany



Pomáhat a chránit

# Děkuji za Vaši pozornost



Pomáhat a chránit

Kriminalita mládeže, kpt Mgr. Kvasničková

32

10.2.2011